ΚΩΣΤΑΣ ΤΑΧΤΣΗΣ

© Φωτογραφικό Αρχείο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Τα ρέστα**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Κώστας Ταχτσής
ΘΕΩΡΗΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Άννα Μαράντη
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ – ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Θάνος Κακολύρης
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Βάσω Βύρρα

© Ελπίδα Ταχτσή-Αρτέμη, 2021
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

Πρώτη έκδοση: Εκδόσεις Ερμής 1972, δεύτερη έκδοση: Εκδόσεις Εξάντας 1988,
τρίτη έκδοση: Εκδόσεις Γαβριηλίδης 2009.
Τέταρτη έκδοση: Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ, Φεβρουάριος 2021

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-3733-0
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-3734-7

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.	**PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.**
Από το 1979	*Publishers since 1979*
Έδρα:	Head Office:
Τατοΐου 121, 144 52 Μεταμόρφωση	121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Βιβλιοπωλείο:	Bookstore:
Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα	13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550	Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550

e-mail: info@psichogios.gr
www.psichogios.gr • http://blog.psichogios.gr

ΚΩΣΤΑΣ ΤΑΧΤΣΗΣ

ΤΑ ΡΕΣΤΑ

Επιμέλεια - Επίμετρο: Δημήτρης Παπανικολάου

ΨΥΧΟΓΙΟΣ

© Ελπίδα Ταχτσή-Αρτέμη, 2021 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

στον Γιώργο Σεφέρη

© Ελπίδα Ταχτσή-Αρτέμη, 2021 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

Περιεχόμενα

Εκδοτικό σημείωμα 11

Τα ρέστα 13
Ζήτημα ιδιοσυγκρασίας 21
Ένα σύγχρονο προϊόν 29
Μια επίσκεψη 41
Ένα πλοίο στη στεριά 49
Η μουτζούρα. 61
Το άλλοθι 71
Ο πατέρας μου και τα παπούτσια 93
Το κόκκινο παλτό 105
Μια διπλωματική ιστορία 121
Τα παπούτσια κι εγώ 137
Λίγες πένες για το Στρατό Σωτηρίας 149
Η πρώτη εικόνα 161

Σημειώσεις του Επιμελητή 171
Επίμετρο 183

© Ελπίδα Ταχτσή-Αρτέμη, 2021 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Τα ρέστα είναι μία από τις πιο γνωστές και επιδραστικές συλλογές διηγημάτων της σύγχρονης νεοελληνικής λογοτεχνίας. Κάποια από τα διηγήματα δημοσιεύτηκαν αυτοτελώς κατά τη δεκαετία του ’60 και οι λεπτομέρειες της πρώτης τους έκδοσης είναι, για τον προσεκτικό αναγνώστη του Ταχτσή, άκρως ενδιαφέρουσες. Ωστόσο, το βιβλίο δημοσιεύτηκε το 1972 ως μια καινούργια πρόταση, ένας ολοκληρωμένος και σοφά δομημένος κύκλος διηγημάτων που λειτουργεί καλύτερα αν διαβαστεί ως σύνολο. Οι λεπτομέρειες του πώς κατακτήθηκε η αφηγηματική οικονομία ολόκληρου του βιβλίου είναι ομοίως συναρπαστικές.

Στη νέα αυτή έκδοση ο αναγνώστης θα βρει πληροφορίες και για τους δύο χρόνους σύνθεσης του βιβλίου. Στο πρώτο μέρος αναδημοσιεύουμε τη συλλογή όπως ακριβώς κυκλοφορούσε στην τελευταία έκδοση, που επιμελήθηκε ο συγγραφέας πριν από τον θάνατό του το καλοκαίρι του 1988. Ακολουθούν Σημειώσεις του Επιμελητή, που ανα-

© Ελπίδα Ταχτσή-Αρτέμη, 2021 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

συνθέτουν την περίοδο της πρώτης δημοσίευσης των διηγημάτων, και ένα Επίμετρο που εξηγεί τη σημασία του βιβλίου για την εποχή του και για την ελληνική λογοτεχνία.

Δ. Π.
Δεκέμβριος 2020

© Ελπίδα Ταχτσή-Αρτέμη, 2021 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

Τα ρέστα

Εφτυσα! Αλίμονό σου αν χαζέψεις πάλι στο δρόμο!»

Δεν έφτυνε ποτέ στ' αλήθεια, μόνο με λόγια, μα το νόημα της απειλής ήταν καθαρό: Έπρεπε να 'χεις γυρίσει πίσω *πριν* στεγνώσει το σάλιο.

Το πόσο γρήγορα στεγνώνει το σάλιο το καθόριζε εκείνη σύμφωνα με τις περιστάσεις, σύμφωνα με το κέφι της. Καμιά φορά στέγνωνε ώσπου να πεις κρεμμύδι, σαν πουλί πήγαινες και σαν πουλί γύριζες, μα το σάλιο είχε στεγνώσει κιόλας, κι εκείνη σε περίμενε στην πόρτα με το λουρί στο χέρι.

Άλλοτε, γύριζες απ' το θέλημα που σ' είχε στείλει να της κάνεις και, στ' αντίκρισμα του σπιτιού απ' τη γωνία του δρόμου, σ' έπιανε τρεμούλα, κάτι έσπαγε μέσα σου, λυνόντουσαν τα γόνατά σου, αντί να πάν' μπροστά, τα πόδια σου πήγαιναν πλάγια, πίσω, μπροστά, πλάγια, πίσω... Αναρωτιόσουνα γεμάτος αγανάκτηση με τον εαυτό σου τι σ' είχε κάνει να ξεχαστείς τόσο πολύ, ποιος ζερζεβούλης σ' είχε βάλει να σταθείς και να χαζέψεις τα παιδιά που

© Ελπίδα Ταχτσή-Αρτέμη, 2021 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

’σερναν την κάργια απ’ το ποδάρι, αν άξιζε τον κόπο να φας τόσο ξύλο για μια διασκέδαση που ’χε *τύχει* στο δρόμο σου, στην οποία δεν είχες λάβει καν μέρος και που, το χειρότερο απ’ όλα, ανήκε κιόλας στο παρελθόν, ενώ η ώρα της Κρίσεως, η στιγμή της πληρωμής του λογαριασμού πλησίαζε αμείλικτα με κάθε βήμα που ’κανες προς την πόρτα.

Κι όμως συχνά οι φόβοι σου ήταν αδικαιολόγητοι. Έμπαινες στο σπίτι τρέμοντας σαν κατάδικος που πάει για εκτέλεση και, ξαφνικά, από την έκφραση του προσώπου της καταλάβαινες πως το σάλιο δεν είχε στεγνώσει ακόμα και το στήθος σου φούσκωνε μ’ ανακούφιση, και, γεμάτος αγάπη κι ευγνωμοσύνη, γεμάτος έκσταση μπροστά σ’ αυτό το θαύμα, την κοιτούσες, θα ’θελες να τρέξεις να τη φιλήσεις, οι τύψεις σου για το χάζεμα γινόντουσαν καπνός, και ξαφνικά λυπόσουνα που δεν είχες χαζέψει λίγο περισσότερο, τολμούσες μάλιστα και της έλεγες πως τα παιδιά στον απάνω δρόμο είχαν πιάσει μια κάργια και την έσερναν απ’ το ποδάρι μ’ ένα σπάγγο και την κλοτσούσαν σαν τόπι, ήταν σα να ομολογούσες καθαρά πως είχες χαζέψει, σα να την προκαλούσες να σου δείξει τα χαρτιά της, αν είχε σκοπό να σε δείρει, να σε δείρει μια ώρ’ αρχύτερα να τελειώνουμε. Μα εκείνη ή δε σου ’δινε καθόλου σημασία, ή σου ’λεγε κάτι εντελώς άσχετο με το χάζεμα και την κάργια, σου ’λεγε: «Άσ’ το μπουκάλι στην κουζίνα, και πετάξου απέναντι στην κυρα-Χρυσή να της πεις να ’ρθει δυο λεπτά που θέλω να της μιλήσω».

Καμιά φορά μάλιστα –αλλά σπάνια– όταν ήταν στα

© Ελπίδα Ταχτσή-Αρτέμη, 2021 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

κέφια της, όταν είχ' έρθει αποβραδίς ο κύριος που της είχε αγοράσει το μικροσκοπικό γραμμόφωνο απ' την Έκθεση, ή ο κύριος που 'φερνε πάντα τα μύδια και το κόκκινο χαβιάρι, τότε ξεχνούσε ακόμα και να φτύσει, κι όταν γύριζες από το φούρνο αγκομαχώντας απ' το βάρος της φραντζόλας που σου 'χε πέσει τρεις φορές στο δρόμο, όχι μόνο δε σε μάλωνε, μα σ' έπαιρνε στην αγκαλιά της και σου 'λεγε: «Αχ, να χαρώ εγώ παιδί, που μεγάλωσε και μου κάνει δουλειές, τ' αγοράκι μου το καλό, που όταν γεράσω, θα με παίρνει απ' τον ίσκιο και θα με βάζει στον ήλιο!» και γελούσε με την καρδιά της.

Τι ωραία που ήταν η ζωή τέτοιες μέρες! Το γραμμόφωνο έπαιζε συνεχώς, κι εκείνη τραγουδούσε μαζί του:

Σ' ένα τανγκό σφιχτήκαν
κι αγκαλιαστήκαν
μ' αυτή στον κάθε γύρο
κοιτάει τριγύρω...

Τα πρωινά ερχόταν η κυρα-Ρωξάνη απ' την Τούμπα κι έπλενε τα ρούχα γιατί εκείνη σιχαινόταν το πλύσιμο, ή σφουγγάριζε το πάτωμα, έκανε το σπίτι λαμπίκο, χαιρόσουνα να το βλέπεις, ή ερχόταν μόνο και μόνο για να σου κάνει παρέα, να σου πει παραμύθια, επειδή εκείνη έπρεπε να βγει έξω, να πάει πρώτα στο δικηγόρο για το διαζύγιο, και μετά στον οδοντογιατρό, κι από κει στου Μοδιάνο να ψωνίσει. Μ' αν έμενε στο σπίτι, έβγαινε τ' απόγεμα στο παράθυρο, και φώναζε τον παγωτατζή: «Κυρ Πρόδρομε, δώσ' μου δυο παγωτά καϊμάκι, κι όχι κούφιο

© Ελπίδα Ταχτσή-Αρτέμη, 2021 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

το χωνί από μέσα, τι έγινες, βρε χριστιανέ μου, σε χάσαμε τόσες μέρες».

Έπαιρνε δυο παγωτά, ένα για την κυρα-Ρωξάνη κι ένα για σένα, εκείνη δεν έτρωγε παγωτό γιατί πήγαινε στον οδοντογιατρό, αν και καμιά φορά δεν άντεχε να σε βλέπει να το γλείφεις κι εκείνη να μην τρώει, και σου 'λεγε: «Δε θα δώσεις λιγούτσ'κο και της μαμάκας που σ' τ' αγόρασε;» Κι έβαζε τις παλάμες μπροστά στο πρόσωπο κι έκλαιγε, «α, α, α!»

Κι αμέσως έτρεχες κοντά της, και σήκωνες ψηλά το χέρι με το χωνί, κι ας ήξερες πως έκλαιγε στα ψέματα, περήφανος που μπορούσες να κάνεις και συ κάτι για κείνην, αλλά έλα, ομολόγησέ το, προσέχοντας με κομμένη ανάσα πόσο θα δαγκώσει, γιατί στο κάτω της γραφής το παγωτό ήταν δικό σου, να φάει κι εκείνη, αλλά να μην το φάει όλο.

Τα βράδια ήταν ακόμα πιο ωραία όταν ήταν στις καλές της. Ο τόπος μοσκοβολούσε απ' τις μυρωδιές που 'φταναν απ' την αυλή του αντικρινού σπιτιού, γιασεμί κι αιγόκλημα, κι η ατμόσφαιρα είχε κάτι το γιορταστικό, ήταν Πρωτομαγιά, σου φορούσε τη λουλουδένια σου ποδιά με το λάστιχο στα μπατζάκια και σ' έστελνε στο δρόμο να παίξεις όσο ήθελες, αλλά να μη γυρίσεις πίσω μουτζούρης. Ύστερα έβγαζε τις γλάστρες στην εξώπορτα, την μπιγκόνια, την ορτανσία και τους δύο φίκους, και τις πότιζε, κι έχυνε και κάνα-δυο κουβάδες νερό στο πεζοδρόμιο για να δροσίσει ο τόπος, κι ύστερα καθότανε κι εκείνη στο σκαλί, πλάι στις γλάστρες, κι έπιανε κουβέντα με την κυρα-Χρυσή, ή μάζευε τα μεγάλα κορίτσια και τα με-

© Ελπίδα Ταχτσή-Αρτέμη, 2021 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

γάλ' αγόρια που πήγαιναν στην τρίτη Γυμνασίου, και τους μάθαινε την μπερλίνα και την κολοκυθιά – πινακωτή, πινακωτή από τ' άλλο μου τ' αυτί, έμαθα πως έχεις μια κολοκυθιά που κάνει δέκα κολοκύθια... Μια φορά μάλιστα σηκώθηκε κι έπαιξε σκοινάκι για να δείξει στα κορίτσια πώς πηδάνε, και δε βγήκε απ' το παιχνίδι επειδή έχασε, αλλά μόνο όταν φούσκωσε, και την έπιασαν τα γέλια, κι είπε: «Άστε με ήσυχη, βρε σατανάδες, δεν είμ' εγώ πια για τέτοια πράματα, έχω κοτζάμ γιο!»

Μα ήταν άλλες μέρες, όλες χειμωνιάτικες, όλες γεμάτες σύννεφα, που είχε τα μπουρίνια της, που κάπνιζε συνεχώς σα φουγάρο, κι έτρωγε τα νύχια της, και τέτοιες μέρες, όχι μόνο δεν έπρεπε να χαζέψεις στο δρόμο, μα ούτε στο σπίτι να παίξεις με τα χρυσά απ' τα τσιγάρα, ούτε να μιλήσεις. Γιατί σου 'λεγε: «Πρόσεξε καλά, μη βγάλεις άχνα σήμερ' απ' το στόμα σου, γιατί θα σε σκίσω σα σαρδέλα!»

Τέτοιες μέρες το καλύτερο ήταν να μη σε στείλει έξω για θέλημα, γιατί ήξερες πως, όσο γρήγορα κι αν γύριζες πίσω, το σάλιο είχε κιόλας στεγνώσει, κι αν δεν είχε στεγνώσει το σάλιο, είχες ξεχάσει να πάρεις αλάτι. «Τι άλλο σου 'πε η μαμά σου να πάρεις;» σου 'λεγ' ο μπακάλης, μα όσο κι αν βασάνιζες το μυαλό σου, ήταν αδύνατον να θυμηθείς, ή χάζευες στο δρόμο, ξεχνούσες εντελώς πως σήμερα είχε τα μπουρίνια της και στεκόσουνα και χάζευες τα παιδιά που 'διναν μια δεκάρα κι έβλεπαν το Πανόραμα, ή σ' έβλεπαν να κρατάς κάτι σφιχτά μέσα στη φούχτα σου, και σου 'λεγαν: «Έλα να παλέψουμε και θα σ' αφήσω να με νικήσεις», και σου 'κλεβαν τα ρέστα χωρίς να

© Ελπίδα Ταχτσή-Αρτέμη, 2021 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

πάρεις είδηση, κι εκείνη, αντί να βγει να δείρει τα παιδιά, έδερν' εσένα.

«Ήμαρτον, μανούλα μου», φώναζες μέσα απ' τους λυγμούς σου, «ήμαρτον, δε θα το ξανακάνω!» και προσπαθούσες να κρυφτείς πίσω απ' τη φούστα της, μα όσο της ξέφευγες, κι όσο περισσότερο έκλαιγες, τόσο περισσότερο σκύλιαζε, δεν της άρεσε να κλαις, ούτε να παρακαλάς, εννοούσε να δέχεσαι την τιμωρία σαν άντρας. «Ή θα γίνεις άντρας και θα μάθεις να μην κλαις», σου 'λεγε αφρίζοντας και χτυπώντας όπου έβρισκε, «ή θα σε σκοτώσω από τώρα μια και καλή, να σε κλάψω και να σε ξεχάσω, άναντρους σαν τον προκομμένο τον πατέρα σου δε χρειάζεται άλλους η κοινωνία – πες μου, θα γίνεις άντρας; Πες: "Θα γίνω άντρας!" Πες το γιατί δε θα βγεις ζωντανός απ' τα χέρια μου, σήμερα θα 'ν' το τέλος σου!» Κι έλεγες: «Ναι, μανούλα μου, θα γίνω». «Και δε θα ξαναχαζέψω στο δρόμο». «Και δε θα ξαναχαζέψω!» «Ούτε θα με πιάνουν κορόιδο οι αλήτες να μου κλέβουν τα ρέστα μου!» «Όχι, μανούλα μου, όχι...» «Άντε τώρα, ξεκουμπίσου από μπροστά μου πριν μετανιώσω, τράβα να πλύνεις τα μούτρα σου, και να μην ακούσω τσιμουδιά! – που να μην έσωνα και να μην έφτανα να σ' είχα γεννήσει!...»

Τέτοιες μέρες το γραμμόφωνο ή δεν έπαιζε καθόλου ή έπαιζε συνεχώς την ίδια πλάκα...

Φτώχεια, μέσα στην πλάση ετούτη
έχεις τα πιο πολλά παιδιά...

© Ελπίδα Ταχτσή-Αρτέμη, 2021 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

Κι εκείνη έβγαινε το βράδυ έξω χωρίς να ειδοποιήσει την κυρα-Ρωξάνη να ’ρθει να σου κάνει παρέα, σ’ έβαζε στο κρεβάτι κι έβγαινε, και γύριζε αργά, πόσο αργά δεν ήξερες, πολλές φορές δεν ήξερες καν ότι έλειπε, μα θα ’σουνα στον τρίτο ή στον τέταρτο ύπνο όταν άκουγες κουβέντες από πολύ μακριά, κι άνοιγες για μια μόνο στιγμή τα μάτια σου κι έβλεπες τον άγγελό σου ολόγυμνο, χωρίς φτερά, μπροστά στο κρεβάτι της, κι ύστερα έσβηνε η λάμπα του πετρελαίου, έσβηναν οι κουβέντες, και το σκοτάδι ήταν σα βαριά κουβέρτα στα μάτια σου, κι έπεφτες σα μολύβι στον πέμπτο ύπνο...

Αχ, βρε μάνα! Έχουν περάσει – πόσα; Τριάντα χρόνια από τότε, κι ακόμα δεν έμαθα το μάθημά μου. Ακόμα δεν έγινα άντρας, ακόμα χαζεύω στο δρόμο κοιτάζοντας τα παιδιά, ακόμα μου κλέβουν οι αλήτες τα ρέστα. Κι αυτό είναι η μεγαλύτερη τιμωρία σου. Και δική μου τιμωρία – που δεν κατάλαβα, όσο ήταν ακόμα καιρός, τι υπέφερες τότε, και θέλησα να σ’ εκδικηθώ. Μα που να πάρει ο διάβολος, έπρεπε να τα βάζεις μαζί μου για να ξεσπάς; Δε μπορούσες δηλαδή να κάνεις τα στραβά μάτια όταν αργούσα δέκα λεπτά ή όταν ξεχνούσα ν’ αγοράσω τ’ αλάτι; Κι αν θυμάμαι καλά, τα ρέστα που μου ’χαν κλέψει τα παιδιά του απάνω δρόμου ήταν, στο θεό σου, βρε μάνα, ή έξι ή εφτά δεκάρες!

© Ελπίδα Ταχτσή-Αρτέμη, 2021 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

Ζήτημα ιδιοσυγκρασίας

Η κυρία Μίνα μπήκε στην τάξη κι αμέσως όλοι σηκώθηκαν όρθιοι.

«Καθίστε κάτω», είπ' η κυρία Μίνα, και κάθισαν πάλι στα θρανία τους. Αυτός καθόταν στο πρώτο θρανίο γιατ' ήταν κοντός.

Η κυρία Μίνα ακούμπησε την τσάντα της πάνω στην έδρα, μα δεν έβγαλε το παλτό της ούτε τη γούνα της, γιατί έκανε πολύ κρύο.

Η γούνα της ήταν αλεπού. Τα μάτια της κυρίας Μίνας έμοιαζαν πολύ με τα γυάλινα μάτια της αλεπούς, μόνο που ήταν πιο μεγάλα και γουρλωτά.

Ήταν κακιά γυναίκα. Δεν τον χώνευε. Ίσως επειδή είχ' έρθει απ' άλλο σχολείο. Ή επειδή ήταν κοντός. Περισσότερο απ' όλους αγαπούσε τον Μποζέλη, που 'ταν το πιο ψηλό παιδί της τάξης. Κάθε φορά που τέλειωνε η κιμωλία στη μέση του μαθήματος, εκείνον έστελνε στο γραφείο του διευθυντή να ζητήσει άλλη. Και προχτές που 'χε πονοκέφαλο κι ήθελε να πάρει ασπιρίνη, τον

© Ελπίδα Ταχτσή-Αρτέμη, 2021 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

Μποζέλη έστειλε στην επιστάτρια να της φέρει νερό.

«Ησυχία», είπ' η κυρία Μίνα. «Είναι κανείς απών;»

Μερικά παιδιά φώναζαν πως απουσίαζε ο διπλανός τους. Η κυρία Μίνα σημείωσε τα ονόματά τους.

«Μόνο πέντε;» είπε. «Πάλι καλά, μ' αυτό το κρύο. Τι μάθημα έχουμε την πρώτη ώρα, Μποζέλη;»

«Αριθμητική, κυρία», είπ' ο Μποζέλης.

«Α», έκαν' η κυρία Μίνα. «Κόψτε λοιπόν ένα φύλλο χαρτί απ' το τετράδιο της αριθμητικής, και γράψτε πάνω δεξιά τ' όνομά σας. *Καθαρά*. Άκουσες, Κελαϊδίτη;»

«Μάλιστα, κυρία», είπε η Κελαϊδίτη.

«Τότε γιατί ρωτάς την Κεχαγιά;»

«Ξέχασα το τετράδιο της αριθμητικής στο σπίτι, κυρία».

«Δεν έχεις *κανένα* τετράδιο μαζί σου;»

«Έχω το τετράδιο της ορθογραφίας», είπ' η Κελαϊδίτη.

«Ε, τότε κόψ' ένα φύλλο απ' το τετράδιο της ορθογραφίας – φιλοσοφία χρειάζεται;»

Ύστερα πήγε στον πίνακα και πήρε την κιμωλία. Μα επειδή κάτι παιδιά στα τελευταία θρανία άρχισαν να μιλάνε, η κυρία Μίνα γύρισε και κοίταξε καλά-καλά όλη την τάξη. Τα παιδιά στα τελευταία θρανία σώπασαν, κι η κυρία Μίνα ξαναγύρισε προς τον πίνακα. Έγραψε έναν τριψήφιο αριθμό, πλάι ένα Χ, κι ύστερα άλλον έναν τριψήφιο αριθμό.

«Τι αριθμητική πράξη είν' αυτή, Μποζέλη;»

«Πολλαπλασιασμός, κυρία», είπ' ο Μποζέλης.

«Τ' ακούσατε όλοι;»

«Μάλιστα, κυρία», είπε όλη η τάξη.

«Γράφετε λοιπόν, και να μην ακούσω τσιμουδιά. Όποιον

© Ελπίδα Ταχτσή-Αρτέμη, 2021 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

πιάσω να κοιτάει το γραφτό του διπλανού του, θα μηδενιστεί, και θα φέρει και τον κηδεμόνα του – τι συμβαίνει, Ζερβού;»

«Δεν έχω μολύβι, κυρία».

«Δε θυμάμαι να 'χες και ποτέ σου τίποτα», είπε η κυρία Μίνα στη Ζερβού. «Ποιος έχει *δυο* μολύβια;»

Μερικά παιδιά σήκωσαν το χέρι τους. Το σήκωσε κι αυτός, μα, παρ' όλο που καθόταν στο πρώτο θρανίο, *δεν* τον είδε.

«Δώσ' της εσύ ένα», είπε σ' έν' αγόρι που καθόταν δυο θρανία πιο πίσω απ' τη Ζερβού. «Μήπως είναι κανένας άλλος που δεν έχει μολύβι; Μήπως ξέχασε κανείς να φέρει τη γόμα του; – ή το μυαλό του;»

Δε μίλησε κανείς.

«Είστε όλοι σίγουροι πως δεν έχετε καμιά απορία;»

Τι απορία να 'χουν; Είχαν κάνει ένα σωρό τέτοιους πολλαπλασιασμούς, και την περασμένη βδομάδα είχαν μπει στη διαίρεση.

«Τι θέλεις, Κεχαγιά;»

Τα κορίτσια έκαναν συνεχώς ερωτήσεις. Δεν καταλάβαιναν ποτέ με το πρώτο τι τους έλεγες.

«Πού θα κάνουμε τις πρόχειρες πράξεις, κυρία;»

Πρόχειρες πράξεις; Αυτό δεν το 'χε σκεφτεί. Καλά που το ρώτησε η Κεχαγιά.

«Στο πίσω μέρος της κόλας», είπε η κυρία Μίνα. «Τ' ακούσατε όλοι;»

«Μάλιστα».

«Κελαϊδίτη;»

«Μάλιστα, κυρία», είπε η Κελαϊδίτη.

© Ελπίδα Ταχτσή-Αρτέμη, 2021 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

«Όσοι τελειώνουν να μου φέρνουν την κόλα τους και να βγαίνουν ήσυχα στην αυλή. Χωρίς φωνές κι ενοχλούμε τις άλλες τάξεις. Αρχίστε λοιπόν. Αυτός που θα τελειώσει πρώτος, θα 'ναι το καλύτερο παιδί της τάξης».

Παρ' όλη την παγωνιά που 'κανε, ένιωσε ξαφνικά μια θέρμη να φουντώνει σ' όλο του το κορμί. Έπιασε το μάγουλό του, κι έκαιγε.

Τώρα θα 'δειχνε στην κυρία Μίνα ποιος ήταν το καλύτερο παιδί της τάξης. Η κυρία Μίνα δε θα 'στελνε πια μόνο τον Μποζέλη στο γραφείο του διευθυντή να φέρει κιμωλία.

Γρήγορα.

Πρώτα τον πολλαπλασιαστέο.

Η ουρίτσα του 9 ήταν λίγο μακρουλή.

Πήρε τη γομολάστιχα, το 'σβησε και το ξανάγραψε.

Τώρα τον πολλαπλασιαστή.

Τη γραμμή.

Όχι με το χέρι.

Με το χέρι θα γινόταν στραβή.

Άνοιξε γρήγορα τη σάκα του κι έβγαλε το χάρακα. Τον έβαλε κάτω απ' τον πολλαπλασιαστή και τράβηξε μια όμορφη ίσια γραμμή. Την πάτησε και δεύτερη φορά.

Η κυρία Μίνα διάβαζε την εφημερίδα της. Μα θα 'χε και το νου της να μην αντιγράψουν.

Τραβήχτηκε λοιπόν στην άκρη του θρανίου, όχι τόσο για να μη βλέπει ο διπλανός του, μα για να μη φανταστεί κανένας, για να μη φανταστεί η κυρία Μίνα, πως είχε την παραμικρή πρόθεση ν' αντιγράψει αυτός απ' τον

© Ελπίδα Ταχτσή-Αρτέμη, 2021 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

διπλανό του. Δεν είχε ανάγκη ν' αντιγράψει. Ήταν καλός στην αριθμητική. Ούτε είχε ανάγκη να κάνει πρόχειρα τις πράξεις. Μπορούσε να τις κάνει και με το μυαλό του.

Έξι εννιά;

Μμ... Αυτό το μπέρδευε πάντα.

Πέντ' εννιά σαράντα πέντε, έξι εννιά πενήντα τέσσερα. Γράφουμε το τέσσερα και κρατάμε πέντε. *Πέντε*. Να μην το ξεχάσει.

Τρεις οχτώ είκοσ' τέσσερα – και πέντε; Είκοσ' τέσσερα και πέντε, είκοσι εννιά.

Το μυαλό του δούλευε γρήγορα. Ένιωθε λιγάκι σα μεθυσμένος. Σα να μην είχε σώμα. Μόνο το κεφάλι του, και το χέρι του που 'γραφε.

Τέλειωσε.

Έριξε μια ματιά γύρω του.

Οι άλλοι έγραφαν ακόμα.

Σηκώθηκε και πήγε γρήγορα στην έδρα.

Η κυρία Μίνα σταμάτησε το διάβασμα και τον κοίταξε ξαφνιασμένη. Της φάνηκε βέβαια λίγο περίεργο που, απ' όλη την τάξη, αυτός είχε τελειώσει πρώτος.

«Τέλειωσες κιόλας;»

«Μάλιστα».

Της έδωσε την κόλα.

Η κυρία Μίνα έριξε μια ματιά και χαμογέλασε. Χαμογέλασε παράξενα.

«Καλά. Πήγαινε στην αυλή».

Βγήκε στην αυλή, κι η παγωνιά τον χτύπησε κατάμουτρα. Ένιωσε σα να ξυπνούσε από 'να όνειρο.

© Ελπίδα Ταχτσή-Αρτέμη, 2021 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

«Εσύ τι κάνεις έξω;»

Για μια στιγμή τρόμαξε. Μα ήταν η επιστάτρια, κουκουλωμένη μ' ένα σάλι. Θα φαντάστηκε, βέβαια, πως είχε γίνει καμιά αταξία κι η κυρία Μίνα τον είχε βγάλει έξω για τιμωρία.

«Είχαμε πρόχειρο διαγώνισμα και τέλειωσα πρώτος», της είπε.

Η επιστάτρια τον κοίταξε με θαυμασμό. Ένιωσε το στήθος του να φουσκώνει από περηφάνια. Ήθελε να τρέξει πάνω-κάτω, μα η αυλή ήταν έρημη, κι εξάλλου η κυρία Μίνα είχε πει όσοι τελειώνουν να κάνουν ήσυχα για να μην ενοχλούν τις άλλες τάξεις.

Πήγε στ' αποχωρητήρια κι έκανε το νερό του.

Τ' αποχωρητήρια ήταν αλλιώτικα στο διάλειμμα, κι αλλιώτικα όταν σήκωνες το χέρι σου στη μέση του μαθήματος κι έλεγες πως ήθελες να πας στο μέρος. Πώς να 'ταν άραγε τ' αποχωρητήρια των κοριτσιών; Ήταν ευκαιρία να μπει και να δει.

Αλλά συγκρατήθηκε. Μπορεί να τον έβλεπε η επιστάτρια και να το 'λεγε στην κυρία Μίνα. Φαντάσου, το καλύτερο παιδί της τάξης να μπαίνει στ' αποχωρητήρια των κοριτσιών! Άσε που, από στιγμή σε στιγμή, θ' άρχιζαν να βγαίνουν και τ' άλλα τα παιδιά έξω. Η Κεχαγιά λόγου χάρη. Η Κεχαγιά ήταν καλή μαθήτρια, μα κι η μεγαλύτερη μαρτυριάρα.

Μα γιατί αργούσαν; Τι έκαναν τόση ώρα;

Απ' έξω πέρασε το τραμ. Μα δε μπορούσες να το δεις, γιατί ο τοίχος της αυλής ήταν ψηλός.

Κάθισε στο σκαλοπάτι της εισόδου και σήκωσε τη δε-

© Ελπίδα Ταχτσή-Αρτέμη, 2021 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

ξιά του κάλτσα που ’χε πέσει. Ύστερα έλυσε τα κορδόνια των παπουτσιών του και τα ξανάδεσε πιο σφιχτά.

Το μόνο που φαινόταν πάνω απ’ τον τοίχο της αυλής ήταν η σοφίτα του αντικρινού σπιτιού. Η στέγη της σοφίτας ήταν σαν ασημένιο αυγό. Σα *μισό* ασημένιο αυγό. Στην κορυφή του αυγού ήταν το αλεξικέραυνο. Αν έπεφτε κανένας κεραυνός εκεί κοντά, το αλεξικέραυνο θα τον τραβούσε, θα τον έχωνε στη γη, και δε θα ’πιανε φωτιά το σπίτι.

Πίσω του άκουσ’ έναν ελαφρό ήχο. Σηκώθηκε όρθιος.

Ήταν η Κεχαγιά. Γουρλωμάτα και ποζάτη.

Από πίσω της ερχόταν ένα άλλο κορίτσι.

Ο Μποζέλης δεν είχε τελειώσει ακόμα.

Ήθελε να ρωτήσει τι γινόμενο είχαν βγάλει, μα η Κεχαγιά και τ’ άλλο κορίτσι του ’χαν γυρίσει την πλάτη.

Ευτυχώς που εκείνη τη στιγμή έβγαινε κι ο Μποζέλης. Συγχρόνως χτύπησε το κουδούνι διάλειμμα.

Πριν προλάβει να ρωτήσει εκείνος, τον ρώτησε ο Μποζέλης.

«Τι γινόμενο έβγαλες εσύ;»

Του ’πε. Μέσες-άκρες. Γιατί δε θυμόταν και καλά.

«Πω, πω!» φώναξ’ ο Μποζέλης.

Η Κεχαγιά γύρισε και κοίταξε με περιέργεια.

«Αυτός εδώ πολλαπλασίασε μόνο με το πρώτο ψηφίο!» είπε ο Μποζέλης στην Κεχαγιά.

«Άσε με ήσυχη, σε παρακαλώ», είπ’ η Κεχαγιά. «Σου ’χω πει ότι δε σου μιλάω».

Την ίδια στιγμή όρμησαν έξω τα παιδιά της τετάρτης τάξης, και κάμποσα παιδιά απ’ τη δική τους τάξη, και

© Ελπίδα Ταχτσή-Αρτέμη, 2021 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

δεν άκουσε τι είπε ο Μποζέλης. Τον είδε μόνο που 'σπρωξε την Κεχαγιά, παραλίγο να τη ρίξει κάτω, κι η Κεχαγιά έμπηξε τα κλάματα.

Αυτός δε μπορούσε να κλάψει.

Ήθελε, μα δε μπορούσε.

«Είδατε τι γρήγορα που πλάκωσαν οι ζέστες;» είπε η κυρία Περεσιάδη στη γιαγιά. «Θα πάτε πουθενά φέτος;»

«Ήθελα να πάω στην Αιδηψό να κάνω μερικά μπάνια», είπε η γιαγιά. «Δυστυχώς, είναι η *τρίτη* χρονιά, ο εγγονός μου έμεινε μετεξεταστέος στα μαθηματικά, και πρέπει να κάτσουμε στην Αθήνα να προγυμναστεί».

«Α, τον καημένο», είπε η κυρία Περεσιάδη.

«Τι να κάνουμε», είπ' η γιαγιά. «Από μικρός που ήταν και πήγαινε στο Δημοτικό, δεν τ' άρεσε καθόλου η αριθμητική. Έμοιασε σε μένα και στη μάνα του. Είναι, καταλαβαίνετε, ζήτημα ιδιοσυγκρασίας».

© Ελπίδα Ταχτσή-Αρτέμη, 2021 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

Αχ, βρε μάνα! Έχουν περάσει – πόσα; Τριάντα χρόνια από τότε, κι ακόμα δεν έμαθα το μάθημά μου. Ακόμα δεν έγινα **άντρας**, ακόμα χαζεύω στο δρόμο κοιτάζοντας τα παιδιά, ακόμα μου κλέβουν οι **αλήτες** τα ρέστα. Κι αυτό είναι η μεγαλύτερη τιμωρία σου. Και δική μου **τιμωρία** – που δεν κατάλαβα, όσο ήταν ακόμα καιρός, τι **υπέφερες** τότε, και θέλησα να σ' **εκδικηθώ**. Μα που να πάρει ο διάβολος, έπρεπε να τα βάζεις μαζί μου για να **ξεσπάς**; Δε μπορούσες δηλαδή να κάνεις τα στραβά μάτια όταν αργούσα δέκα **λεπτά** ή όταν ξεχνούσα ν' αγοράσω τ' αλάτι; Κι αν θυμάμαι καλά, τα **ρέστα** που μου 'χαν κλέψει τα παιδιά του απάνω δρόμου ήταν, στο θεό σου βρε μάνα, ή έξι ή εφτά δεκάρες!

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΕΠΙΜΕΤΡΟ:
Δημήτρης Παπανικολάου

ISBN: 978-618-01-3733-0

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 24835

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ
www.psichogios.gr

ΓΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ ΜΕ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ